

Luuk van Middelaar

We leven op het breukvlak van twee tijdvakken

Premier Rutte en minister van Buitenlandse Zaken Hoekstra vlogen dinsdag naar het Witte Huis om met president Biden te spreken over de toestand van de wereld in het algemeen en een chipmachinefabrikant uit Veldhoven in het bijzonder. Washington zet zware druk op de Nederlandse regering om de export van ASML naar China verder in te perken.

De VS beschouwt dit als zaak van nationale veiligheid. Het wil de technologische voorsprong op rivalen China en Rusland niet meer louter behouden door sneller en slimmer te zijn (oude methode), maar ook door, vrij vertaald, de achtervolgers waar het kan een trap in de maag te geven. „De strategische omgeving is veranderd”, zei Jake Sullivan, Bidens hoogste veiligheidsadviseur, droogjes bij de aankondiging in september.

Gaat de wereld richting een Amerikaans-Chinese heropvoering van de oude VS-Sovjet-strijd?

Zien wij dat ook zo? Een exportban voor een banenmotor en Europa's waardevolste techbedrijf heeft voor Nederland en de Europese Unie een hoge economische en strategische prijs. Krijgen we er iets voor terug? Of hoeft Biden maar met een glimlach de duimschroeven aan te draaien, bijvoorbeeld door te wijzen op Amerika's militaire steun in de oorlog tegen Rusland? Steun, bovendien, die ook kan aflopen.

Van het Nederlandse kabinet verlangt de zaak-ASML dus grote strategische oordeelskracht. Historische kaders en internationale spelregels veranderen onder onze ogen. Uiteindelijk draait het om de vraag welke wereldorde komende decennia gestalte krijgt, welke uitkomst we verkiezen en of we er invloed op hebben.

Duidelijk is dat een tijdvak ten einde loopt, dat van de na 1989 ingezette globalisering. 'Decoupling' is nu de marsorder, bij Biden en bij Xi. Weliswaar komt de zakelijk-politieke elite dezer dagen vertrouwd bijeen in Davos, maar de stemming is bedrukt. „Globalisering in het sanatorium”, schreef *Politico*, zinspelend op het kuuroord dat het Alpendorp ooit was. Niet meer de hoogmis van het mondiale kapitalisme, maar redden wat er te redden valt in een „gefragmenteerde wereld” - het thema van 'Davos' dit jaar.

Welk tijdperk volgt op dat van globalisering? Bondskanselier Scholz sprak na de Russische invasie van een *Zeitenwende*, een historisch

keerpunt na drie decennia relatieve vrede en voorspoed. Maar waar we dan na de bocht belanden zegt die uitdrukking nog niet. Zelf schreef Scholz onlangs dat hij geen nieuwe Koude Oorlog wil. Dat legt alvast een hoofdvraag op tafel.

Gaat de wereld richting een Amerikaans-Chinese heropvoering van de oude VS-Sovjet-strijd en valt ze dus in twee economische en machtsblokken uiteen? Naar zo'n bipolaire orde zet de VS de facto koers. Dat is allicht het verhaal, ingekleurd als democratie tegen autocratie, dat Rutte en Hoekstra in het *Oval Office* te horen kregen.

Of krijgt tegen 2050 een multipolaire orde gestalte, waarin landen als India, Indonesië, Brazilië en Nigeria over het economische en demografische gewicht beschikken om zich aan bipolaire dwang te onttrekken? En in welk scenario zijn voor ons als Europa veiligheid en welvaart het best geborgd?

Volgens een enkeling viel de beslissing reeds. *De Derde Wereldoorlog is begonnen*, luidt de titel van het nieuwe boek van de Franse intellectueel Emmanuel Todd. Het verscheen in Japan, waar de denker groot aanzien heeft (100.000 exemplaren verkocht), en men de strijd om Oekraïne beziet als voorbode van een oorlog om Taiwan. In Todds prikkelende maar sombere analyse groeide „een beperkt territoriaal conflict” uit tot „mondiale economische confrontatie” tussen een op China leunend Rusland en het Westen. Die voor ons niet per se goed afloopt.

Laten we liever de geschiedenis haar openheid nog gunnen. Het kraakt en piept aan alle kanten, er eindigt iets en er begint iets - we leven, om historici Jan en Annie Romein te parafaseren, op het breukvlak van twee tijdvakken - maar meerdere toekomstige zijn nog mogelijk. Dus doen ook onze keuzes vandaag ertoe.

Tegendruk bieden aan de VS inzake ASML om nationale belangen te behartigen en zelfstandig Europees handelingsvermogen bereikbaar te houden, of meebuigen met Uncle Joe en voorsorteren op een toekomstige oorlog met China? Een betekenisvolle zet in een veel groter spel.

Achteraf, over tien of twintig jaar, zal het allemaal 'logisch' lijken, hoe de zaak een wending neemt. Dan heeft het ongewisse tijdperk waar we ons inrommelen zijn naam gekregen. Doorgaans zijn het de historici die cesuren aanwijzen en een voorbij tijdvak dopen. Als tijdgenoten komen wij niet verder dan dat we 'na' iets leven. Na 1945. Na de Koude Oorlog. En nu: na de globalisering. Maar de politicus die niet weet op welke toekomst hij mikt, stapt in het verhaal dat anderen schrijven.